

Ο ΚΗΠΟΣ ΒΛΕΠΕΙ: ΟΡΑΣΗ ΚΑΙ ΒΛΕΜΜΑ ΣΤΑ «ΤΡΙΑ ΠΟΙΗΜΑΤΑ ΜΕ ΣΗΜΑΙΑ ΕΥΚΑΙΡΙΑΣ»

Ελισάβετ Αρσενίου

Το 1982 ο Ελύτης εξέδωσε τη σύντομη συλλογή *Τρία ποιήματα με σημαία ευκαιρίας*, στην οποία καθένα ποίημα τηρεί ένα κεντρικό μοτίβο που αποδίδεται από τον τίτλο του και επαναλαμβάνεται σε καθμία από τις επτά του υποενοότητες: «Ο κήπος βλέπει», «το αμύγδαλο του κόσμου», «ad libidum». Στο απολογητικό και στοχαστικό αυτό βιβλίο ο Ελύτης αναδιατυπώνει διακειμενικά το όραμά του διατηρώντας την αγωνία για την πρόσληψή του.¹ Ο ποιητής με ρίζες πλατωνικές και στωικές εξακολουθεί να απασχολείται με τα θέματα της ανιστορικότητας καθώς και της αμφισβήτησης της γραμμικής εξελικτικότητας που οδηγεί στην παρακμή, προκρίνοντας τη νεότητα της αρχαίας αχρονίας. Επιπλέον, η συμπόρευσή του με τις επίκαιρες ποιητικές αναζητήσεις του «ιδιωτικού οράματος» διευκολύνει την μετα-φυσική του αισθητική, απενοχοποιώντας την αμεσότερη έκφραση φιλοσοφικών θέσεων και τη σύνδεσή τους με ζητήματα γραφής. Η χρήση ξένης ταυτότητας (βλέμματος ή προσχημάτων θεματολογίας, εικονοποιίας ή κειμένων) για την ποιητική ομιλία και την αναδιατύπωση του οράματός του για τον κόσμο φαίνεται πως σχετίζεται και με αυτή την μετα-ποιητική διάσταση των τριών ποιημάτων.²

Ένα από τα πιο σημαντικά ζητήματα που θέτει η συγκεκριμένη συλλογή του Ελύτη, στο οποίο εδώ θα επικεντρωθώ, είναι η όραση, η λειτουργία του οφθαλμού και του φωτός και η διαμόρφωση της εικόνας. Το όραμα του Ελύτη είναι πλατωνικό.³ Ό,τι βλέπουμε αναλογεί για αυτόν σε έναν δεύτερο κόσμο πέραν του ορατού. Η επεξεργασμένη από τη μεταφυσική αλλά και την επιστημολογική σκέψη υπερβατική αντίληψη περί του κόσμου δεν εγκαταλείπεται στις όψιμες συλλογές (από τα *Τρία ποιήματα*.. έως και το *Δυτικά της λύπης*), αλλά επενδύεται περαιτέρω με νέα ζητήματα περί ποιητικής που διαμορφώνουν για αυτόν μία φυσιογνωμία αναγεννησιακού μοντερνιστή, ο οποίος καλείται να διαφυλάξει την ύψιστη θέση του ποιητή σε έναν κόσμο πολύ πιο περίπλοκο και σκοτεινό, θεωρητικά τουλάχιστον, από αυτόν της Αναγέννησης, χωρίς, επιπλέον, να κάνει παραχωρήσεις στη λογοκεντρική και θετικιστική παράδοση που μεσολάβησε.

Η σύνδεση της όρασης με το κοσμολογικό όραμα του Ελύτη είναι, λοιπόν, άμεση, καθώς η ουράνια πολιτεία του, που χτίζεται πάνω από το ύψος των αντιθέτων, υπερβαίνει πάντοτε με τόνο ιδεαλιστικό τους περιορισμούς της αισιοδοξίας ή της εθνικής γεωγραφίας.⁴ Το απόλυτο «γραμμικό σύμβο-